

מדינת ישראל

ה"פ 18716-08-14

בית המשפט המחוזי מרכז - לוד

תאריך: 19/9/2017

בפני: כבוד השופט פרופ' עופר גרוסקופף

בעניין:

1. אחמד מנסור

2. אומימה מנסור – מוראד

3. האגודה לזכויות האזרח בישראל
ע"י ב"כ עו"ד גיל גן-מור ועו"ד דן יקיר

המבקשים

נגד

1. המועצה המקומית כוכב יאיר – צור יגאל

2. העמותה לפעילות קהילתית כוכב יאיר

ע"י ב"כ עו"ד אלון אשר

המשיבות

ספרות:

[אהרן ברק, מידתיות במשפט - הפגיעה בזכות החוקתית והגבלותיה \(2010\)](#)

כתבי עת:

[אלון קלמנט, "הכוונה חברתית בקהילת המגורים", משפט חברה ותרבות, קהילות מגודרות \(תש"ע\) 115](#)[יששכר רוזן-צבי, "ממקומיות לאזוריות - לקראת", דין ודברים, כרך ב \(תשס"ו\) 159](#)[אמנון להבי, "קהילות מגורים חדשות בישראל", דין ודברים, כרך ב \(תשס"ו\) 63](#)[ישי בלנק, "קהילה, מרחב, סובייקט -", דין ודברים, כרך ב \(תשס"ו\) 19](#)

חקיקה שאוזכרה:

[חוק איסור הפליה במוצרים, בשירותים ובכניסה למקומות בידור ולמקומות ציבוריים, תשס"א-2000: סע' 1, 3\(א1\), 3\(א1\)](#)[חוק בתי משפט לענינים מינהליים, תש"ס-2000](#)[צו המועצות המקומיות, תשי"א-1950: סע' 146\(2\)](#)[חוק הגנת הצרכן, תשמ"א-1981](#)[פקודת העיריות \[נוסח חדש\]: סע' 249\(8\)](#)[פקודת האגודות השיתופיות: סע' 6ב.](#)

מיני-רציו :

* רשות מקומית רשאית לתת עדיפות לתושביה ברכישת מנויים לקאנטרי קלאב המצוי בבעלותה. יחד עם זאת, בית המשפט קבע, כי בנסיבותיו של מקרה זה, על הרשות המקומית להקצות 10% מהמנויים לתושבי חוץ.

* נזיקין – עוולות – לפי חוק איסור הפליה במוצרים ובשירותים

המבקשים הגישו המרצת פתיחה שעניינה בשאלה: האם רשאית רשות מקומית להגביל רכישת מנויים לקאנטרי קלאב המצוי בבעלותה ובשליטתה לתושבי היישוב בלבד.

בית המשפט פסק כלהלן:

ייחוס מניעים של אפליה מטיל כתם ציבורי משמעותי, אך העותרים לא הצליחו להוכיח שזה היה המניע של הרשות המקומית.

החוק מאפשר לרשות מקומית להגביל מתן שירותים לתושביה בלבד, וזאת במידה הנדרשת לביצוע תפקידיה, מתוך הכרה בכך שהתושבים הם המממנים את פעילותה.

במקרה זה, החלטת הרשות המקומית אינה מאזנת כראוי את האינטרס שלה עם האינטרס הציבורי הכללי. החוק דורש שהגבלות שכאלו יהיו מידתיות, ובמקרה זה, הן אינן נחוצות להשגת יעדיה של המועצה. יש מקום לחזק את הזיקה בין היישוב לתושביו בין היתר באמצעות השימוש בקאנטרי קלאב, אך אין מקום לעשות זאת על ידי מניעה מוחלטת של רכישת מנויים בידי תושבי חוץ.

פסק-דין

עניינה של התובענה שלפניי בשאלה האם רשאית רשות מקומית להגביל רכישת מנויים לקאנטרי קלאב המצוי בבעלותה ובשליטתה לתושבי היישוב בלבד. להלן תיבחן שאלה זו, בשים לב להוראת תיקון מס' 4 [לחוק איסור הפליה במוצרים, בשירותים ובכניסה למקומות בידור ולמקומות ציבוריים](#), התשס"א-2000, אשר פורסם ונכנס לתוקף ב-1.3.2017.

רקע

1. בישוב כוכב יאיר – צור יגאל מצוי מרכז קהילתי בשם "לב המקום" (להלן: "המרכז הקהילתי"), ובו קאנטרי קלאב, אשר הוקם בשנת 1987. הקאנטרי קלאב כולל, לפי האמור באתר האינטרנט של המרכז הקהילתי, "מדשאות ירוקות, 3 בריכות (בריכה מקורה, בריכה קייצית ובריכת

פעוטות), סאונה יבשה, סאונה רטובה, ג'קוזי, חדר כושר, מגרשי טניס, מתחם ג'ימבורי הפועל בחודשי הקיץ ועוד" (להלן: "הקאנטרי קלאב").

2. שטח הקאנטרי קלאב מצוי בבעלות המועצה המקומית כוכב יאיר – צור יגאל (המשיבה 1. להלן: "המועצה"), והפעלת הקאנטרי קלאב, כמו כן גם מבני ציבור אחרים בישוב כוכב יאיר – צור יגאל, מתבצעת על ידי העמותה לפעילות קהילתית כוכב יאיר (המשיבה 2. להלן: "העמותה"). יצוין כי המועצה מעמידה לרשות העמותה את שטח הקאנטרי קלאב ללא תמורה, וכי למועצה זכות למנות שניים מחמשת חברי וועד העמותה. כן מסייעת המועצה לעמותה בכספים (אשר חלקם מוגדרים כתשלום בעבור פעילויות שמעודדת המועצה), ובקבלת הלוואות. להשלמת התמונה יוער כי עד לשנת 2015 הייתה החברה למתנ"סים – מרכזים קהילתיים בישראל בע"מ (להלן: "החברה למתנ"סים"), חברה ממשלתית בבעלות משרד החינוך והתרבות, שותפה לניהול המרכז הקהילתי (ובכלל זה הקאנטרי קלאב). באוגוסט 2015 הפסיקה החברה למתנ"סים את מעורבותה בפעילות העמותה, וזאת, ככל הנראה, לאור סכסוך שהתגלע בינה לבין המועצה בעניינים תקציביים (ראו עדותו של מר סמי פנקס, מנכ"ל המרכז הקהילתי דהיום, והמצהיר מטעם המשיבות (להלן: "מר פנקס"), פרוטוקול 8.11.2015, עמוד 18 שורה 31 – עמוד 19 שורה 6).

3. השתתפות בלתי מוגבלת במכלול פעילויות הקאנטרי קלאב מתאפשרת רק למנויים. חיילים תושבי כוכב יאיר – צור יגאל רשאים להיכנס לקאנטרי קלאב ללא מנוי בימי שישי, שבת וחג, וזאת בהתאם להחלטת המועצה, וכנגד תשלום המועבר על ידה לעמותה. יתר תושבי כוכב יאיר – צור יגאל (אך לא מי שאינם תושבי היישוב) יכולים לרכוש כרטיסיות המאפשרות גם הכנסת אורחים (ראו הודעת המשיבות מיום 17.9.2017). להשלמת התמונה יצוין כי שימוש במתקני הקאנטרי קלאב מתאפשר גם במסגרת פעילויות מסוימות של המרכז הקהילתי. כך, למשל, המרכז הקהילתי מקיים חוגי שחיה שונים, העושים שימוש בבריכה המקורה; בחודשי הקיץ מתקיימת פעילות קייטנות, ובחודשים לפני הקיץ (מאי יוני) לימודי שחייה של בתי הספר.

4. עניינה של התובענה שלפניי היא במדיניות העמותה ביחס למכירת מנויים לקאנטרי קלאב (להלן: "מנוי"). מדיניות זו ידעה מספר שינויים, כמפורט להלן:

א. עד לשנת 2010 אפשרה העמותה רכישת מנוי לכל המעוניין בכך, וכתוצאה מכך כללו מנוייה גם תושבים של היישוב כוכב יאיר – צור יגאל (להלן: "תושבי היישוב" ו-"מנוי תושב", בהתאמה), והן תושבים של יישובים שכנים, ובכללם היישוב טירה בו מתגורר המבקש (להלן: "מנוי חוץ" ו-"תושבי חוץ" לפי העניין).

- ב. בשנת 2010 קיבלה הנהלת העמותה החלטה שהביאה לכך שהאפשרות לרכישת מנוי הוגבלה לתושבי היישוב בלבד (ראו עמוד 9 לפרוטוקול ישיבת הנהלה 2/10 מיום 25.2.2010 (להלן: "פרוטוקול הנהלה 2010")). יצוין כי ההחלטה שהתקבלה הייתה לתת עדיפות ברישום לתושבי היישוב, ולהחליט לאור ההרשמה על המשך הדרך. אולם על פי הנמסר לי בעקבות החלטה זו הופעלה בשנים שלאחר מכן מדיניות שאפשרה רכישת מנוי רק לתושבי היישוב.
- ג. בתחילת שנת 2014, על רקע מצוקה תקציבית מתמשכת, החליטה הנהלת העמותה לאפשר רכישת מנויים גם ל"תושבי חוץ שילדיהם לומדים במוסדות החינוך של היישוב ורק למנויים משפחתיים" (ראו עמוד 5 לפרוטוקול ישיבת הנהלה 1/14 מיום 12.1.2014 (להלן: "פרוטוקול הנהלה 2014")). כתוצאה מכך נפתחה האפשרות לרכוש מנוי גם לתושבי היישובים צור יצחק וצופים (בהתחלה הוגבלה ההחלטה למספר מוגבל של 150 מנויים, ואולם נראה שהגבלה זו הוסרה במהלך השנים).
5. התוצאה של מדיניות המשיבות היא שכ-90.5% מהמנויים של הקאנטרי קלאב נכון ליום 8.11.2015 היו תושבי היישוב (2761 מנויים, מהם 1852 מנויים שנתיים ו-909 מנויי קיץ); 9.1% היו תושבי היישובים צופים וצור יצחק (279 מנויים) ו-0.4% מ"ישובים יהודיים" אחרים באזור: אבני חפץ, קיבוץ אייל, סלעית ושער אפרים (11 מנויים) (הנתונים הם על פי תצהיר משלים שהגיש מר פנקס בהודעה מיום 30.11.2015).
6. המבקש 1, ד"ר אחמד מנסור (להלן: "ד"ר מנסור") הוא רופא עיניים, המתגורר ומפעיל מרפאה ביישוב טירה. המבקשים 2-3 הם בני משפחתו (להלן יכוננו המבקשים 1-3 "משפחת מנסור"). בתחילת שנת 2014 פנה ד"ר מנסור לקאנטרי קלאב וביקש לרכוש מנוי משפחתי. פנייתו נענתה בשלילה, תוך שנמסר לו בעל פה, ואחר כך בכתב, כי האפשרות לרכוש מנוי פתוחה רק לתושב היישוב ול-"מספר מוגבל של מנויים לתושבי צור יצחק וצופים כיוון שילדיהם לומדים במוסדות החינוך של היישוב" (ראו תשובת גבי איריס אייזנברג, מנהלת העמותה בשעתו, מיום 12.3.2014).
- לאחר קבלת תשובות אלו פנה ד"ר מנסור לאגודה לזכויות האזרח (המבקשת 4), וזו שלחה בשמו ביום 30.3.2014 פנייה למנהלת העמותה ולראש המועצה. בפניה נטען כי למרות שהקריטריון שנבחר הוא לכאורה ניטראלי, הרי ש"מדיניות זו מעוררת חשש כי מטרתה איסור הפוראמלי על רכישת מנויים למי שאינם תושבי המקום נועדה להדיר משערי כוכב יאיר והקאנטרי שבו אוכלוסיות הנתפסות כבלתי רצויות, ובמיוחד את האוכלוסיה הערבית...". על פניה זו השיב עו"ד אבישי פלדמן, בשם העמותה, כי הקאנטרי קלאב פתח את שערו לתושבי היישוב בלבד, וכי לפני מספר חודשים "בעקבות פניה של וועד תושבי צור יצחק ולאור העובדה שילדיהם חלק בלתי נפרד מילדי כוכב יאיר, הוחלט לאפשר לעד 150 מתושבי המקום לרכוש מנוי לקאנטרי". עוד

- נאמר בתשובה כי אבחנה מחמת מקום מגורים איננה אסורה על פי דין, וכי הסיור למכור מנויי לתושבי חוץ נועד למנוע עומס שגרם בעבר להדרת רגליהם של תושבי היישוב מהקאנטרי קלאב.
7. ביום 13.8.2014 הגישו המבקשים עתירה מנהלית נגד המועצה, העמותה והחברה למתנ"סים. ביום 10.11.2014 התקיים דיון מקדמי בעתירה, ובהמלצת בית המשפט, ולאור ספק באפשרות להנהלה כעתירה מנהלית (ספק הנובע מכך שהחלטה אותה ביקשו העותרים לתקוף באותה עת הייתה החלטה של עמותה, אשר אינה כפופה לכאורה לחוק [בתי משפט לעניינים מנהליים](#), תש"ס-2000), הועבר הדיון בתיק לבית המשפט האזרחי, על מנת שיתנהל כהמרצת פתיחה. בעקבות זאת הוגשו כתבי טענות, נחקרו עדי הצדדים, נוספו השלמות ראייתיות והוגשו סיכומים.
8. ביום 1.3.2017 פורסם בספר החוקים תיקון מסר 4 לחוק [איסור הפליה במוצרים, בשירותים ובכניסה למקומות בידור ולמקומות ציבוריים](#), התשס"א-2000 (להלן: "חוק איסור הפליה" ו"תיקון מס' 4" בהתאמה). תיקון מס' 4 הוסיף לחוק את הוראת [סעיף 3\(א1\)](#), העוסקת בהפליה מחמת מקום מגורים (תחולת החוק היא על עסקאות שנעשו מיום פרסומו ואילך). לאור הרלוונטיות של תיקון זה להליכים שלפניי, ניתנה לצדדים ביום 19.3.2017 האפשרות להתייחס לתיקון במסגרת טיעוניהם, והובהר למשיבות כי ככל שברצונן לשנות את מדיניות מכירת המנויים בעקבות הוראות תיקון מס' 4, הן מתבקשות להודיע על כך לבית המשפט עד למועד שנקבע.
9. ביום 6.6.2017 קיימה המשיבה 1 דיון במליאת המועצה בנושא "שינוי מדיניות בעניין העתירה בנושא כניסה לבריכה". בסיום הדיון התקבלה ההחלטה הבאה: "המועצה מחליטה, בהתאם לסמכותה לפי [סעיף 3\(א1\) לחוק איסור הפליה במוצרים, בשירותים ובכניסה למקומות בידור ולמקומות ציבוריים](#), תשס"א-2000 כי מדיניות הכניסה לקאנטרי קלאב הינה שלא תתאפשר הרשמה כמנויים אלא לתושבי כוכב יאיר בלבד" (וראו גם תצהיר מר פנקס, שהוגש ביום 25.6.2017, בו הובהר כי החלטת המועצה דווחה הנהלת המשיבה 2, וכי בהתאם לה לא נמכרים מנויים למי שאינם תושבי הרשות המקומית כוכב יאיר – צור יגאל).
10. בעקבות השינוי בחוק ובמדיניות המשיבות, התבקשו המבקשים על ידי בית המשפט, בהחלטתו מיום 26.6.2017 להודיע אם הם עומדים על המשך הדיון בתובענה. ביום 11.7.2017 מסרו המבקשים הודעה בה הם עומדים על המשך הדיון בתובענה.
11. לשיטת המבקשים תיקון מס' 4 לחוק רק מחזק את צדקת תביעתם, באשר הוא מבהיר כי הפליה על בסיס מגורים בהספקת מוצר או שירות ציבורי, או במתן כניסה למקומות ציבוריים הוא אסור. אכן, המחוקק קבע חריג לאיסור ואולם בחינת ההיסטוריה החקיקתית של תיקון מס' 4 מלמדת כי חריג זה לא בא לשנות את המצב הקיים, אלא רק להבהיר אותו, ובוודאי שאין בו כדי

לאפשר לרשות לבצע הפליה אסורה זאת ועוד, הקאנטרי קלאב מופעל על ידי המשיבה 2, שהיא גוף פרטי, ועל כן החריג כלל אינו רלוונטי לגביה. לחילופין, נטען כי קביעת המשיבות שרכישת מנויים תתאפשר רק לתושבי היישוב אינה עומדת בתנאים להפעלת הסייג, וכי לכל היותר יכלה הרשות לקבוע הנחה מיוחדת לתושבי היישוב (המבקשים מציינים כי יתכן וניתן במקרים מתאימים לשקול גם מתן קדימות ברישום, אבל מדגישים כי אפשרות זו מעוררת קושי, שלשיטתם אין צורך לעסוק בו, מאחר שבענייננו לא קיים כלל עודף ביקוש למנויים בקאנטרי קלאב). לבסוף נטען כי שינוי המדיניות עליו הוחלט ביוני 2017 דווקא מעמיק את הפגיעה, מאחר שהוא מצרף לנפגעים את תושבי צור יצחק וצופים, ופועל בניגוד למשטר של מתן אפשרות כניסה למקומות ציבוריים לכלל הציבור, אותו ראוי לעודד.

12. המשיבות, לעומת זאת, סבורות שתיקון מס' 4 לחוק תומך דווקא בעמדתן לפיה אבחנה מחמת מקום מגורים לא הייתה אסורה לפני כניסתו לתוקף. תיקון מס' 4 לחוק הוא שהעמיד בפני המשיבות את החובה לבחור בין מדיניות שאינה מבחינה בין תושבי היישוב לבין תושבי חוץ, לבין מדיניות הנותנת עדיפות לתושבי היישוב בלבד. המשיבות בחרו באפשרות השנייה, תוך שהן מתירות רכישת מנויים רק לתושבי היישוב, וחוסמת בכך את האפשרות (שהייתה לגיטימית לשיטתן קודם לתיקון מס' 4 לחוק) לרכישת מנויים על ידי תושבי חוץ שילדיהם לומדים במערכת החינוך של היישוב. החלטה זו הינה בתחום סמכותה של המועצה, שכן בסמכותה לפעול למען יצירה, שימור ופיתוח חיי קהילה פעילים ומגובשים של תושבי היישוב (לעניין זה מפנות המשיבות [לסעיף 2\)146](#) לצו המועצות המקומיות, תשי"א-1950 המונה בין סמכויות המועצה המקומית את הסמכות: "לדאוג לפיתוח תחום המועצה, לשיפורו ולקידום ענייניהם הכלכליים, הסוציאליים, החברתיים והתרבותיים של תושביו או של כל חלק מהם".

דיון והכרעה

13. ההליך שלפניי הוא בקשה לסעד הצהרתי לפיה מדיניות מכירת המנויים שאימצו לעצמן המשיבות, לפיה המאפשרות לרכוש מנויים לקאנטרי קלאב פתוחה רק לתושבי היישוב, היא מדיניות בלתי חוקית, בהיותה הפליה אסורה של תושבי חוץ בכלל, ושל תושבי היישובים הערביים הסמוכים בפרט.

14. כפי שתואר לעיל, מדיניות המשיבות בעניין זה ידעה שינויים, ובשים לב לטיבו של הסעד המבוקש, סעד הצהרתי הצופה פני עתיד, יש מקום לבחון את המדיניות העדכנית בהתאם למצב המשפט הקיים (בחינת מדיניות המשיבות בעבר, כמו גם ניתוח הדין עובר לתיקון מס' 4, הפכו להיות עניין תיאורטי, אשר אינני רואה צורך לעסוק בו לשם הכרעה בבקשה שלפניי).

15. מדיניות הנוכחית של המשיבות, כפי נמסר בהודעותיהן לאור תיקון מס' 4 לחוק, היא להגביל את האפשרות לרכוש מנוי לקאנטרי קלאב לתושבי היישוב בלבד. מדיניות זו יש לבחון לאור המצב המשפטי שיצר תיקון מס' 4 לחוק, אשר הוסיף לחוק איסור הפליה את [סעיף 3\(א1\)](#), שזו לשונו:

"מי שעיסוקו בהספקת מוצר או שירות ציבורי או בהפעלת מקום ציבורי, לא יפלה בהספקת המוצר או השירות הציבורי במקום העסק, במתן הכניסה למקום הציבורי או במתן שירות במקום הציבורי, מחמת מקום מגורים; ואולם לא יראו הפליה לפי סעיף קטן זה הבחנה שנעשית על ידי רשות מקומית בין תושביה ובין מי שאינם תושביה, במידה הנדרשת לביצוע תפקידיה או להפעלת סמכויותיה לטובת תושביה, והכול בכפוף להוראות כל דין."

הערה: תיקון מס' 4 אינו אוסר, על פי לשונו, הפליה מחמת מקום מגורים בהספקת המוצר או השירות הציבורי שלא במקום העסק. בעניין זה הסתפק המחוקק בהטלת חובה ליידע את הצרכן מראש בדבר הגבלות על מקום ההספקה באמצעות תיקון סעיפים 2(א) ו-31א(א) [לחוק הגנת הצרכן](#).

16. אין חולק כי הקאנטרי קלאב הוא **"מקום ציבורי"**, כהגדרת מונח זה [בסעיף 1](#) לחוק איסור הפליה (הגדרה זו כוללת בריכת שחיה באופן מפורש). לפיכך, משמעותו של [סעיף 3\(א1\)](#) לחוק איסור הפליה היא שככלל אסור לקאנטרי קלאב להפלות על בסיס מקום מגורים. מכאן, שככלל אין מפעיל בריכת שחיה רשאי להעדיף במכירת מנויי, או בכל שירות אחר, בין לקוחות שונים על בסיס מקום מגוריהם.

17. יחד עם זאת, המחוקק קבע חריג לכלל האמור, ועל פיו רשות מקומית רשאית לאבחן בין תושביה לבין מי שאינם תושביה **"במידה הנדרשת לביצוע תפקידיה או להפעלת סמכויותיה לטובת תושביה, והכול בכפוף להוראות כל דין"** (להלן: **"הוראת החריג"**). המשיבות סבורות שהוראת החריג מאפשרת את מדיניות הנוכחית, ושלאורה דין התובענה שלפניי להידחות.

18. המבקשים מעלים מספר טענות, במישורים שונים, על מנת להדוף את הסתמכות המשיבות על הוראת החריג:

ראשית, גם אם לרשות מותרת אבחנה לפי מקום מגורים שתכליתה להטיב באופן לגיטימי עם תושביה, אין בהוראת החריג כדי להכשיר הפליה אסורה מטעמים אחרים. החלטת המשיבות

מהווה לתפיסת המבקשים הפליה פסולה מחמת לאום מאחר שלטענתם היא נועדה למנוע שימוש בקאנטרי קלאב מתושבי היישוב הערביים הסמוכים.

שנית, הוראת החרג מתייחסת להבחנה שנעשתה על ידי רשות מקומית, ואולם הקאנטרי קלאב מופעל על ידי המשיבה 2, שאינה רשות מקומית;

שלישית, האבחנה המותרת לרשות המקומית יכולה לאפשר לה, במקרים מתאימים, להעדיף את תושביה, למשל על דרך קביעת תשלום דיפרנציאלי, המבחין בין תושבי היישוב לבין תושבי חוץ, אך אין בה כדי לאפשר לרשות להדיר תושבי חוץ ממתקנים שבבעלותה.

רביעית, לשיטת המבקשים ניתן להצדיק העדפה של תושבי הרשות המקומית רק באותם מצבים בהם מתקיים עודף ביקוש, דהיינו כאשר מספר המעוניינים להשתמש במתקן שבבעלות הרשות עולה על התפוסה המרבית של המתקן (בענייננו, מספר המנויים המקסימאלי שיכולה הברכה לשרת עולה בשנים האחרונות על מספר תושבי היישוב ותושבי החוץ שביקשו לרכוש מנוי). בהעדר עודף ביקוש אין הצדקה, שיטת המבקשים, לאבחן בין תושבי הרשות לבין תושבי חוץ.

חמישית, האבחנה שעורכת הרשות בין תושבי היישוב לבין תושבי חוץ צריכה להיות אבחנה מידתית, המאזנת בין האינטרסים הלגיטימיים בשמם מטיבה הרשות עם תושביה, לבין האינטרסים הלגיטימיים של תושבי החוץ והעובדה שמדובר במתקנים שבבעלות ובמימון הציבור. המבקשים טוענים כי החלטה המונעת באופן מוחלט מתושבי חוץ לרכוש מנויים איננה, בנסיבות המקרה, החלטה מידתית.

19. ודוק, הטענות הללו הוצגו לעיל כמקשה אחת, ואולם, הלכה למעשה, למרות שכולן מייחסות למשיבות הפרה של האיסור על הפליה, הרי שהן נשענות על שני קווי טיעון נפרדים ונבדלים מבחינת טיב ההפליה הנטענת:

קו הטיעון הראשון שמעלים המבקשים, עניינו הפליה מחמת לאום. לשיטתם, גם אם ההחלטה שהתקבלה מבוססת לכאורה על אבחנה על בסיס מקום מגורים, הרי שמטרתה ותוצאתה של ההחלטה היא לאפשר שימוש בקאנטרי קלאב על ידי יהודים, ולמנוע שימוש בו על ידי ערבים. לפיכך, לשיטת המבקשים, מדובר בהחלטתה פסולה, וזאת בין אם חלה לגביה הוראת החרג ובין אם לאו. קו טיעון זה יבחן בחלק א', במסגרתו תידון הטענה הראשונה שזכרה בפסקה 18 לעיל.

קו הטיעון השני שמשמיעים המבקשים, עניינו הפליה מחמת אזור מגורים. לגישתם, גם אם נניח כי כל תושבי היישובים הסמוכים היו בני אותו לאום, עדיין היה פסול בהחלטת המשיבות, בשל פגיעתה בתושבי חוץ, המודרים, הלכה למעשה, מהשימוש בקאנטרי קלאב. טענת זו להפליה

מחמת מקום מגורים מעוררת שאלות שונות הנוגעות ליחס שבין שיקולים מקומיים (קהילתיות, עיצוב נורמות חברתיות וכיו"ב) לבין שיקולים לאומיים (יעילות הניצול של משאבים ציבוריים, צדק חלוקתי וכו'). קו טיעון זה ידון בחלק ב', ובמסגרתו יבחנו יתר הטענות שזכרו בפסקה 18 לעיל.

א. הטענה להפליה מחמת לאום

20. אין זה סוד כי במדינת ישראל ישובים רבים המתאפיינים בכך שתושביהם באים ממגזר מסוים של החברה הישראלית. בצד מספר ישובים מעורבים כדוגמת ירושלים וחיפה, בהם גרים בשכונות יהודים וערבים, ישנם ישובים רבים המתאפיינים בכך שכמעט כל תושביהם משתייכים לאחד המגזרים. אילת, נתניה וקרית שמונה הן "ישובים יהודיים" בעוד שנצרת, כפר קאסם ואום-אל פאחם הן "ישובים ערביים". כפי שציין פרופ' ישי בלנק: **"בישראל ההיפרדות המרחבית המובהקת ביותר מצויה ברמה של הרשות המקומית, כיוון שרובם המוחלט של הערבים מתגוררים ברשויות מקומיות בהן גרים ערבים בלבד, ובמרבית הרשויות המקומיות היהודיות נעדרים ערביים כמעט לגמרי"** (ישי בלנק **"קהילה, מרחב, סובייקט –** תזות על משפט ומרחב – בעקבות ספרו של יששכר (איסי) רוזן-צבי" **דין ודברים** ב' 19, 30 (תשס"ו)).

המועצה המקומית כוכב יאיר – צור יגאל, לה שייך הקאנטרי קלאב, והעיר טירה, בה מתגוררת משפחת מנסור, הם חלק ממציאות זו. כוכב יאיר – צור יגאל הוא יישוב קהילתי שרובם המוחלט של תושביו הם יהודים, ואילו טירה היא עיר שכמעט כל תושביה הם ערבים.

21. על רקע ההפרדה הקיימת בדפוסי המגורים בישראל, כמעט כל "הבחנה שנעשית על ידי רשות מקומית בין תושביה ובין מי שאינם תושביה", ובוודאי הבחנה כזו הנעשית על ידי רשות מקומית ביישוב שאינו מעורב, תהיה בעלת אפקט מפלה, במובן זה שהיא תפעל, מבחינה תוצאתית, לטובת קבוצה לאומית אחת, ולרעת קבוצה לאומית אחרת. כך, למשל, מתן עדיפות לתושבי היישוב בכניסה לפעילות שמארגנת הרשות המקומית ב"יישוב ערבי" תביא להעדפת בני הלאום הערבי, בעוד שמתן עדיפות לתושבי היישוב בכניסה לפעילות דומה ב"יישוב יהודי" תביא להעדפת בני הלאום היהודי. מטעם זה, עצם קיומו של אפקט מפלה זה, כשלעצמו, אין בו לטעמי די על מנת להצדיק התערבות שיפוטית. התערבות שיפוטית תהיה מוצדקת רק אם הכוונה העומדת מאחורי ההחלטה לבצע הבחנה היא כוונה מפלה, דהיינו רצון להעדיף או להדיר על בסיס לאום או דת.

הערה: בהקשר של הפליה בדיור הציע ד"ר גרשון גונטובינק להטיל על הרשות הציבורית את הנטל להצדיק את האפקט המפלה הנלווה להתנהלותן, תוך שהוא מדגיש כי "חשוב לציין שאין די בקיומו של אפקט כאמור כדי לכוון הפליה פסולה. אפקט מפלה מעביר את הנטל לרשות להצדיק את מדיניותה. אם תראה הרשות כי מדיניותה נטועה באינטרסים מקומיים חשובים,

היא תוכל לעמוד בנטל להצדיק את ההזרה, זאת אם מדובר ביישוב מידתי של מדיניותה. יהיה עליה להראות שקיים איזון ראוי בין התכלית הלגיטימית העומדת בבסיס מדיניותה לבין האפקט המפלה המדיר" (ראו גרשון גונטובניק, הפליה בדיוור וקבוצות תרבותיות – בין חומות משפט (2014) 429-424). מבלי לנקוט עמדה ביחס לגישה זו בהקשר של הפליה בדיוור. אבקש לציין כי העברת נטל ההוכחה אינו מתאים להקשר בו עסקינן. משמעה של העברת נטל שכזו, במציאות של היפרדות מרחבית בין יהודים לבין ערבים, היא שכמעט כל החלטה של רשות מקומית הפועלת לטובת תושביה תהיה מוחזקת כפסולה, וזאת תוך היפוך חזקת תקינות פעולות הרשות. לכך קשה להסכים, במיוחד בשים לב לכך שהוראת החריג שנקבעה בתיקון מס' 4 לחוק איסור הפליה היא שמגדירה קיום את מערכת האיזונים בין האיסור על הפליה מחמת מקום מגורים לבין סמכות הראשות המקומית לפעול לטובת תושביה.

22. המבקשים טוענים כי ההחלטה להתיר רכישת מנויים לקאנטרי קלאב לתושבי היישוב בלבד, היא החלטה שהתקבלה ממניעים פסולים של רצון למנוע שימוש בבריכה על ידי תושבים ערבים המתגוררים ביישובים הערביים בסביבה לביסוס טענה זו הם מפנים לדברים שנאמרו בשעתו בעת הדיונים במליאת המועצה ובהנהלת העמותה שבעקבותיהם הוחלט על שינוי המדיניות, באופן שמנע מכירת מנויים לתושבי חוץ. כן מצביעים המבקשים על כך שב-2014 רוככה המגבלה באופן המאפשר, הלכה למעשה, רישום לתושבי "יישובים יהודיים" בלבד. ודוק, הריכוך התייחס לרישום משפחות שילדיהן לומדים במערכת החינוך ביישוב, ואולם לאור ההפרדה הקיימת גם במערכת חינוך, משמעותה הברור הייתה לפתוח את אפשרות הרישום ליהודים בלבד.

23. אכן, במסגרת הדיונים שהתקיימו אצלה משיבות בשנת 2010 בשאלת רישום מנויי חוץ לקאנטרי קלאב, הושמעו על ידי מקצת המשתתפים עומדות התומכות בהגבלת הרישום לתושבי היישוב בלבד מהטעם שהדבר נחוץ על מנת להפסיק את רישום הערבים לקאנטרי קלאב, ולעודד רישום על ידי תושבי היישוב (ראו פרוטוקול ישיבת מליאת המועצה מס' 368 מה-4.1.2010, במיוחד בעמודים 4 ו-6 ועמוד 4 לפרוטוקול הנהלה 2010). ואולם עמדה זו לא הייתה מקובלת על חלק אחר מהמשתתפים בדיונים, אשר ביקשו להימנע מהפליה פסולה (ראו במיוחד דברי ראש המועצה דאז, מר יעקב ממון, בעמוד 7 של פרוטוקול מליאת המועצה מס' 368 מה-4.1.2010: "זו הפליה ולא ניתן לביצוע. ... לי יש אחריות ציבורית למרות שאני ימני, אך אני גם ממלכתי... לדעתי הרבה תושבים לא עושים יותר מינויים כי אין להם ילדים קטנים ולא בגלל הערבים").

בנוסף, ההחלטה לאשר בשנת 2014 רישום לבני "יישובים יהודיים" שכנים, מעוררת אף היא תהיות, שכן עלול להתקבל ממנה הרושם שפתיחת הרישום נעשתה באופן מפלה. יחד עם זאת, להחלטה זו ניתנה הצדקה שלכאורה אינה על בסיס מפלה (רצון לאפשר רישום לקאנטרי קלאב לתלמידים המשתייכים למערכת החינוך ביישוב). במצב דברים זה טענת המבקשים, לפיה

ההחלטות שהתקבלו ב-10-2 וב-2014 התקבלו ממניעים פסולים, היא עניין שיש בו פנים לכאן ולכאן.

24. זאת ועוד, כמובהר לעיל, החלטת המשיבות אותה עלינו לבחון היא לא זו שהתקבלה ב-2010, ואף לא זו שהתקבלה ב-2014, אלא החלטתן מיוני 2017, לאור תיקון מס' 4, לפיה מכירת מנויים תתאפשר לתושבי היישוב בלבד. פרוטוקול דיון שקיימה מליאת המועצה בנושא אין אזכור למניעים פסולים (השיקול המרכזי שזכר הוא הבטחת רמת השירות לתושבי היישוב), ובהחלטה שהתקבלה בסופו של דבר תמכו שמונה מחברי המועצה, ואחד נמנע (כשהוא מנמק זאת בכך שלא הוצגה בפני המועצה חוות דעת משפטית ולא התקבל פרוטוקול המשיבה 2). במצב דברים זה, סבורני שיהיה זה מרחיק לכת ליחס למשיבות כוונה מפלה על בסיס דברים לא ראויים שנאמרו בעת דיוניים בנושא לפני מספר שנים, וזאת במיוחד כשהחלטה התקבלה על ידי מליאת המועצה פה אחד (עם נמנע אחד מטעמים פרוצדוראליים).

25. ויובהר, קביעה שיפוטית כי החלטה נתונה היא החלטה מפלה מטעמי לאום, היא קביעה חמורה וקשה, המטילה על מקבל ההחלטה כתם שאינו רק משפטי, אלא רק ערכי-מוסרי. לאור זאת, ראוי להיזהר בייחס כוונות פסולות להפליה מטעמי לאום בכלל, והפליה כזו על ידי רשות שלטונית בפרט. אמירות לא ראויות של יחידים אינן צריכות להשחיר את פניהם של כלל תושבי הרשות, והתבטאויות לא אחריות של חבר מועצה זה או אחר לא צריכות לשמש כבסיס לייחוס מניעים נפסדים לכלל חברי המועצה.

26. **סיכומו של הדיון בטענה להפליה מטעמי לאום:** אין לפניי בסיס ראיתי מספק לקביעה כי החלטת המשיבות מיוני 2017 להגביל את מכירת המנויים לתושבי היישוב בלבד התקבלה על מנת להדיר ערבים. ההחלטה מהווה אומנם העדפה של תושבי כוכב יאיר – צור יגאל על פני תושבי חוץ, ובהינתן העובדה שתושבי היישוב הם יהודים ברובם המוחלט, יש לה, כעניין תוצאתי, אפקט מפלה כלפי ערבים, ואולם לא השתכנעתי כי יש ליחס למשיבות כוונה להפלות מטעמי לאום, להבדיל מרצון לפעול לטובת תושבי היישוב (וזאת גם במחיר של פגיעה בתושבי חוץ). במצב דברים זה, השאלה אותה יש לבחון, לאור תיקון מס' 4 לחוק איסור הפליה, היא האם החלטה זו מהווה הפליה אסורה מחמת מקום מגורי, או שמא היא נופלת לגדר הוראת החרג. דהיינו, האם היא מהווה "הבחנה שנעשית על ידי רשות מקומית בין תושביה ובין מי שאינם תושביה, במידה הנדרשת לביצוע תפקידיה או להפעלת סמכויותיה לטובת תושביה".

ב. הטענות בקשר להפליה מחמת מקום מגורים

27. כאמור, בתיקון מס' 4 הרחיב המחוקק את איסור ההפליה המוטל על "מי שעיסוקו בהספקת מוצר או שירות ציבורי או בהפעלת מקום ציבורי", וקבע כי היא מתייחס גם להפליה מחמת

מקום מגורים, שעה שמדובר "בהספקת המוצר או השירות הציבורי במקום העסק, במתן הכניסה למקום הציבורי או במתן שירות במקום הציבורי". הוראה זו אוסרת, כמובהר לעיל, על מפעיל בריכה ציבורית לאבחן בין המתרחצים על בסיס מקום מגוריהם, דהיינו היא מחייבת אותו למכור מנויים וכרטיסי כניסה לבריכה, מבלי לייחס משמעות למקום מגוריו של המתרחץ.

28. מהן התכליות העומדות ביסוד תיקון מס' 4? לכאורה, הפליה מחמת מקום מגורים אינה משקפת פגיעה בכבוד האדם, ואינה כרוכה בהשפלה, שהרי היא מאבחנת בין אנשים על פי קריטריון הנחזה להיות אובייקטיבי, ניטראלי ובר שינוי. ואולם, אם נעיין בדבר, ניתן להצביע על שלושה טעמים היכולים להצדיק את האיסור שקבע תיקון מס' 4:

ראשית, הפליה מחמת מקום מגורים עלולה לשמש אמצעי להבעת עמדה ביחס למקום המגורים ואורח החיים בו בחר אדם. כך, למשל, בהקשר הישראלי שימוש בקריטריון של מקום המגורים ("בתוך הקו הירוק" או "מחוץ לקו הירוק") יכול לשמש אמצעי למחות נגד ההתיישבות בשטחי יהודה והשומרון.

שנית, הפליה מחמת מקום מגורים עלולה להוות תחליף קרוב להפליה מחמת טעם פסול אחר, כדוגמת לאום או דת. כך, למשל, במציאות הישראלית הגבלת כניסה לתושבים מיישובים יהודיים" בלבד, יכול לשמש תחליף אפקטיבי להפליה נגד ערבים.

שלישית, הפליה מחמת מקום מגורים עלולה להוות אמצעי לאבחנה על בסיס סוציו-אקונומי. כך, למשל, הגבלת השימוש במגרש גוף לתושבי יישוב שעיקר המתגוררים בו הם בעלי אמצעים, יכולה להוות אמצעי למנוע מאוכלוסייה סוציו-אקונומית חלשה את אפשרות השימוש במגרש הגולף.

ניתן להניח כי בשל טעמים אלה, כולם או חלקם, החליט המחוקק הישראלי שיש צורך לאסור על הפליה לא רק על פי הקטגוריות ה"חשודות" שכבר פורטו בחוק איסור הפליה קודם לתיקון מס' 4 ("גזע, דת או קבוצה דתית, לאום, ארץ מוצא, מין, נטיה מינית, השקפה, השתייכות מפלגתית, גיל, מעמד אישי, הורות") אלא גם על הפליה מחמת מקום מגורים.

הערה: לאחר תיקון מס' 4 הוספה לחוק איסור הפליה בתיקון מספר 5 קטגוריה פסולה נוספת: "לבישת מדי כוחות הביטחון וההצלה או ענידת סמליהם".

29. ואולם, לאיסור על הפליה מחמת מקום מגורים נקבע בתיקון מס' 4 חריג, לפיו רשות מקומית רשאית להעדיף באופן מידתי את תושביה. השאלה אותה עלינו לבחון היא האם קביעה כי האפשרות לרכוש מנויים לקאנטרי קלאב המצוי בבעלות הרשות המקומית, ומופעל על ידי עמותה הנמצאת בשליטתה, מוגבלת לתושבי הרשות היא החלטה העומדת בתנאי הוראת החריג. ודוק,

לצורך בחינת שאלה זו אין אנו נדרשים לזהות תושבי החוץ (ערבים או יהודים, דתיים או חילוניים, מזרחיים או אשכנזים, ימניים או שמאלנים), אלא רק לעצם העובדה שהם אינם תושבי היישוב כוכב יאיר – צור יגאל.

30. נגד טענת המשיבות כי החלטתן שלא למכור מנויים לתושבי חוץ נופלת לגדר החריג, העלו המבקשים ארבע טענות, אשר נסקרו בפסקה 18 לעיל (הטענה השנייה עד הטענה החמישית)*. להלן יבחנו טענות אלו כסדר הצגתן.

ב.1. טענת הסמכות: הוראת החריג אינה חלה מאחר שהקאנטרי קלאב אינו מופעל על ידי רשות מקומית

31. הוראת החריג חלה על "הבחנה שנעשית על ידי רשות מקומית". המשיבה 1 היא אמנם רשות מקומית, ואולם הפעלת הקאנטרי קלאב נעשית על ידי המשיבה 2, שאינה רשות מקומית. לפיכך נטען כי הוראת החריג כלל אינה רלוונטית, כשם שלא הייתה רלוונטית לו היה מדובר בבריכת שחיה פרטית. אין בידי לקבל טענה זו. אכן, הקאנטרי קלאב מופעל על ידי המשיבה 2, שהיא עמותה ולא רשות מקומית (ולפיכך התעורר ספק ביחס לאפשרות לנהל את התובענה כעתירה מנהלית), ואולם המשיבה 1 היא גם בעלת המקרקעין של הקאנטרי קלאב וגם בעלת השליטה במשיבה 2. מכאן שהחלטה בה עסקינן היא הבחנה שעשתה הרשות המקומית, ובמשיבה 2 יש לראות רק את גורם הביצוע, אשר הוציא החלטה זו מהכוח אל הפועל.

ב.2. טענת היקף ההגבלה: הוראת החריג אינה מאפשרת החלטה המונעת מכירה למנויי חוץ

32. לשיטת המבקשים, גם אם הוראת החריג מאפשרת העדפה של תושבי היישוב, הרי שהעדפה זו יכולה להתבטא במתן הנחות לתושבי היישוב, ואולי גם במתן קדימות כאשר קיים עודף ביקוש למנויים, ואולם אין בהוראת החריג כדי להצדיק חסימה מוחלטת של האפשרות לרכוש מנויים על ידי מי שאינם תושבי היישוב.

33. טענה זו, בצורתה העקרונית, אין באפשרותי לקבל. תכליתו של הוראת החריג היא לאפשר לרשות מקומית לקבל החלטה המקנה עדיפות לתושבי הרשות, וזאת כשהדבר נחוץ לצורך ביצוע תפקידיה של הרשות, ומבוצע באופן מידתי. החלטה של הרשות המקומית להגביל שימוש במתקן עירוני מסוים או להגביל השתתפות בפעילות שהיא מארגנת לתושבי היישוב, עשויה להיות, במקרים מתאימים, החלטה המשרתת את תפקידיה של הרשות ליצור ולעודד פעילויות חברתיות לתושבי הרשות, ולחזק את הלכידות החברתית ביניהם. כך, למשל, אין לשלול מניה וביה, את

האפשרות שרשות מקומית תחליט להפעיל מועדון נוער לטובת תושבי הרשות בלבד או שתבקש לקיים אירוע שהכניסה אליו תוגבל לתושבי הרשות בלבד.

34. עמדת המבקשים שוללת תפיסה עקרונית זו. לשיטתם, בריכות שחיה, כמו גם מקומות ציבוריים אחרים (פארקים, מבני ציבור וכיו"ב), צריכות להיות נגישות במידה שווה לכלל הציבור, ואין מקום ל אפשר הדרה מהן על בסיס מגורים. הם מדגישים כי פרשנות כזו נדרשת כדי "לצמצם פערים ולהבטיח שוויון וצדק חלוקתי", שכן היא תאפשר לתושבים ברשויות מקומיות חלשות (הן במגזר הערבי והן במגזר היהודי) ליהנות ממתקנים ציבוריים המצויים בשטחן ובבעלותן של רשויות מקומיות חזקות.

התפיסה העקרונית לפיה יש למנוע, ככלל, הדרה מחמת מקום מגורים היא תפיסה ראויה, אשר קיבלה עיגון סטטוטורי בתיקון מס' 4 לחוק איסור הפליה. ואולם, המחוקק גם הכיר במקבל בכך שאחריותן של הרשויות המקומיות לפעול לטובת תושביהן, והעובדה שפעולתן ממומנת (בחלקה) בכספי הארנונה והאגרות שמשלמים תושבי הרשות, מחייבת להכיר בחריגים לתפיסה זו. הוראת החריג היא נוסחת האיזון שאימץ המחוקק על מנת לאזן בין האינטרסים המתנגשים. בהוראה זו אין כל הגבלה לפיה ההבחנה אותה עושה הרשות חייבת להיות במחיר בלבד, או במתן זכות קדימה לתושבי הרשות, ואינה יכולה להתבטא בדרכים אחרות שיקבעו על ידי הרשות המקומית, בשים לב לתכלית הלגיטימית אותה היא מבקשת לקדם.

35. יצוין בהקשר זה כי בית המשפט העליון, עוד קודם לתיקון מס' 4 לחוק איסור הפליה, הכיר בצורך לאזן בין השיקולים הנוגדים הללו שעה שאנו עוסקים ביכולתה של רשות מקומית להגביל שימוש במתקניה על ידי מי שאינם תושבי הרשות. בפסק דינו המנחה בבג"ץ 8676/00 אדם טבע ודין אגודה ישראלית להגנתה סביבה נ' עיריית רעננה, פ"ד נט (2) 210 (2004) (להלן: "עניין פארק רעננה") דן בית המשפט בטענה כי עירייה אינה רשאית להפלות בין תושבי הרשות לבין מי שאינם תושבי הרשות לעניין גביית דמי ניסה לפארק ציבורי (בשבתות ובחגים), בין השאר מאחר שהדבר יביא לפגיעה בתושבי הרשויות החלשות, וימנע מהם את האפשרות ליהנות מפארקים ציבוריים (בעניין זה נטען על ידי העותרים כי "בעקבות רעננה ילכו רשויות מקומיות נוספות והן תסגורנה את הפארקים ואת הגנים העירוניים שבתחומן בזה אחר זה. כך, על פי הטענה, לא יהיו תושבים הרשויות העניות פארקים לבקר בהם").

גישה זו נדחתה על ידי בית המשפט העליון, אשר ציין בהקשר זה את הדברים הבאים: **בהתחשב בכך שהפארק הינו רכוש העירייה אשר הוקם ומומן בכספים של תושבי רעננה ולאור קירבתו הגאוגרפית של הפארק למקומות מגוריהם, הייתה העירייה רשאית להבחין לעניין גביית דמי הכניסה לבין תושבי רעננה לבין תושבים שאינם גרים בתחומה... קיומם של שטחים ירוקים**

נוספים בסביבה שהכניסה אליהם אינה כרוכה בתשלום, והעובדה שאין מדובר בשירות חיוני – אלה שוללים אף הם את טענת הפגיעה בשוויון...".

ויובהר, בעניין **פארק רעננה** ההבחנה בין תושבי הרשות לבין מי שאינם תושבי הרשות התייחסה לכאורה רק לסוגייתה מחיר (תושבי רעננה היו רשאים להיכנס לפארק בחינם כל ימות השנה, בעוד שמי שאינו תושב רעננה נדרש לשלם דמי כניסה בשבתות ובחגים), ואולם נראה כי בית המשפט העליון לא שלל את האפשרות שיתכנו מצבים בהם קיימת הצדקה למנוע שימוש במתקן עירוני ממי שאינו תושב הרשות (ראו אמנון **להבי "קהילות מגורים חדשות בישראל** – בין הפרטה להפרדה" **דין ודברים** ב' 63, 111 הערה 191 (תשס"ו)).

הערה: בעקבות ההסדר שקבעה עיריית רעננה ביחס לפארק, הסדר שאושר על ידי ביתה משפט העליון, בחרה הכנסת להתערב, ובמסגרת תיקון מספר 109 **לפקודת העיריות**, קבעה **בסעיף 249(8)** כי עירייה לא תגבה דמי כניסה ל"גנים וגינות ומקומות מרגוע או נופש אחרים לשימוש הציבור" אלא באישור שר הפנים, במקרים חריגים, ולפי כללים שקבע באישור ועדת הפנים והגנת הסביבה. למיטב בדיקתי תקנות כאלה טרם הותקנו, ומשמעותה דבר שעיריות מנועות כיום מלגבות דמי כניסה ב"גנים וגינות ומקומות מרגוע או נופש אחרים לשימוש הציבור". למותר לציין כי הגבלה זו אינה חלה על בריכות שחיה כגון זה בה עסקינן.

36. עמדת בית המשפט העליון בעניין **פארק רעננה**, כמו גם הוראת החריג שבתיקון מס' 4 לחוק איסור הפליה, משקפות עמדה עקרונית המכירה בכך שעל רשות מקומית לפעול בראש ובראשונה לטובת תושבי הרשות, ועל כן יש לאפשר לה להעניק להם יחס מועדף בהשוואה למי שאינם תושבי הרשות. כפי שציין פרופ' איסי רוזן-צבי **"משפט השלטון המקומי לא רק אינו מונע את התבדלותן שלה רשויות המקומיות זו מזו אלא דווקא מעודד אותה. הרשויות המקומיות מתוארות על ידי בית המשפט במונחים של "משק סגור", כאשר בבסיס מונחת ההנחה שתושבי הרשות המקומית משלמים מסים שצריכים לשוב ולהיות מושקעים בקהילה כשירותים מוניציפליים"** (יששכר (אסי) רוזן-צבי, **"ממקומיות לאזוריות – לקראת** סדר יום חדש למשפט השלטון המקומי" **דין ודברים** ב' 159, 167 (תשס"ו). ודוק, פרופ' רוזן-צבי מבקר את המבנה המרחבי הקיים בתחום השלטון המקומי, ומציע להחליפו על דרך של יצירת "ממשל אזורי". ואולם הרפורמה אותה הוא מציע היא במובהק עניין למחוקק, ולא לבתי המשפט).

על רקע עמדתה עקרונית זו, ובשים לב לכך שפסיקת בית המשפט העליון והחקיקה לא הגבילו את הדרכים בהם רשאית הרשות המקומית לתת יחס מועדף לתושביה, אין מקום לפרש את הוראת החריג באופן המטיל הגבלה על טיב מנגנוני ההעדפה שהרשות רשאית לאמץ לטובת תושביה.

3.ב. טענות התכלית – הוראת החרוג מאפשרת למנוע מכירת מנויים לתושבי חוץ רק במקרה של "עודף ביקוש"

37. צמצום נוסף שהמבקשים קוראים לתוך הוראת החרוג נוגע לתכליות לשמן רשאית רשות מקומית לעשות בו שימוש. לשיטתם הטעם היחיד שיכול להצדיק הגבלת השימוש במשאבי הרשות המקומית על ידי מי שאינם תושביה הוא התקיימות מצב של "עודף ביקוש", במובן זה שההגבלה על שימוש על ידי תושבי חוץ נדרשת על מנת לווסת את מספר המשתמשים בקאנטרי קלאב ולאפשר רכישת מנוי על ידי כל תושבי הרשות המעוניינים בכך.

38. גם טענה זו לא ניתן לקבל. כעניין עקרוני, רשות מקומית רשאית להחליט, במקרים מתאימים, להגביל שימוש על ידי מי שאינם תושבי הרשות, גם מטעמים אחרים, שאינם נוגעים ל"עודף ביקוש".

כך, למשל, פרופ' אלון קלמנט מבהיר, בהקשר של קהילות מגורים מוגדרות, כי הגבלות לגבי כניסה פיסית למתחם המקרקעין עשויות להיות נחוצות לצורך ההתפתחות והאכיפה של נורמות ארגוניות וחברתיות המוכרות ומקובלות על חברי הקהילה, והנאכפות באמצעות סנקציות חברתיות, אותן ניתן להטיל רק על חברי הקהילה (או [אלון קלמנט, "הכוונה חברתית בקהילת המגורים המגודרת" קהילות מגודרות](#) (עורך אמנון להבי, תש"ע) 159-162). הצדקה זו עשויה להיות רלוונטית גם לגבי הגבלת הנגישות למתקנים שבבעלות הרשות המקומית. כך, למשל, ביישוב קטן, שחבריו מכירים היטב זה את זה, כדוגמת קיבוץ או מושב, ניתן להניח כי כללי השימוש במתקנים הציבוריים (כדוגמת בריכת שחייה) ישמרו על ידי תושבי היישוב, בזכות קיומן של סנקציות חברתיות אפקטיביות. אם כך, הרי שלרשות המקומית עשוי להיות אינטרס לגיטימי להגביל את השימוש באותם מתקנים רק לתושבי הרשות, וזאת במטרה לחסוך את העלויות הכרוכות באכיפת נורמות ההתנהגות על מי שאינם תושבי הרשות (לדוגמה, הרשות עשויה לטעון כי כאשר השימוש בבריכת השחייה מתאפשר לגבי הקיבוץ או המושב, אין צורך בהצבת משגיח מטעמה, שכן בני היישוב יפקחו זה על זה, ואולם אם יתאפשר שימוש גם על ידי מי שאינם בני היישוב, יהיה צורך בהצבת משגיח, על מנת למנוע שימוש בניגוד לכללים).

ההצדקה הנ"ל (יצירה ואכיפה של נורמות חברתיות) היא כמובן רק דוגמא אחת לשיקול לגיטימי אחר (פרט ל"עודף ביקוש") העשוי להצדיק החלטה של רשות מקומית לעשות שימוש בהוראת החרוג. המחוקק לא תחום את שיקול דעתה שלה רשות הציבורית ברשימה סגורה של שיקולי, ונראה כי הרשימה היא רשימה פתוחה. במסגרת הנוכחית, אסתפק בהצגת דוגמא נוספת לטעם העשוי להצדיק שימוש בהוראת החרוג, בנסיבות בהן לא קיים "עודף ביקוש". רשות מקומית עשויה לקיים אירוע לטובת כלל התושבים (למשל, מופע בידור או שירה בציבור) או קבוצה מסוימת של תושבי הרשות (למשל, מתגייסים לצה"ל), ולהגביל את הכניסה אליו לתושבי חוץ,

מהטעם שמטרת האירוע היה לחזק את תחושת השייכות הקהילתית ולחזק את הקשרים בין בני היישוב. גם במצב דרים זה הטענה שהאירוע מתקיים במקום היכול להכיל מספר גדול יותר של משתתפים, ועל כן אין מניעה מבחינת "שיקולי ביקוש" לפתוח אותו לתושבי חוץ, אין בה כדי להצדיק התערבות בהחלטת הרשות (וזאת, כמובן, בהנחה שמדובר בהחלטה מיידית, שהטענה היחידה נגדה היא הפליה מחמת מקום מגורים).

39. זאת ועוד, אפילו הפרשנות שהמבקשים נותנים למונח "עודף ביקוש" היא צרה יתר על המידה. המשאב בו עסקינן (קאנטרי קלאב) איננו משאב ציבורי (Public good) קלאסי, אשר שימוש בו על ידי משתמש נוסף אינו גורע מאפשרויות השימוש וההנאה של המשתמשים הקיימים (כדוגמת שידורי טלוויזיה או הגנת הביטחון הלאומי), אלא מה שניתן לכנות "משאב ציבורי מתכלה", כלומר משאב שניתן לשימוש על ידי מספר משתמשים, ואולם כל משתמש נוסף (לפחות מעבר לכמות מסוימת של משתמשים) גורע מהנאת השימוש של המשתמשים האחרים (דוגמאות נוספות למשאבים ציבוריים כאלה הם מופעי בידור וכבישים). ביחס למשאב ציבורי מתכלה נדרשת הרשות הציבורית להגדיר את רמת השימוש האופטימלית, שאינה זהה בהכרח לרמת השימוש המקסימאלית. כך, למשל, גם אם מבחינת התפוסה ניתן למכור 5,000 מנויים לקאנטרי קלאב, יתכן שעל מנת להביא לתוצאה האופטימלית מבחינת חוויית המנוי יש להגביל את מספר המנויים ל-2,500. כך, בוודאי, כאשר מחוייבות הרשות המקומית היא בראש ובראשונה לתושבי הרשות, ועל כן עליה לייחס משקל משמעותי יותר לרווחתם של תושבי מאשר לרווחת מי שאינם תושביה.

40. אם נשוב למקרה שלפניי, הרי שהחלטת המשיבות למנוע מתושבי חוץ לרכוש מנויים לבריכה נובעת מרצון לעודד שימוש בקאנטרי קלאב על ידי תושבי הרשות. הנחת המשיבות היא שהחלטה כזו תשפר את רמת השירות הניתנת לתושבי היישוב (על ידי הקטנת ומיקוד קהל היעד של הקאנטרי קלאב, יצירת אווירה קהילתית והגברת האכיפה של כללי התנהגות), ועל ידי כך תגביר את התמריצים של תושבי היישוב להירשם אליו, ולהיות חלק מקהילת המנויים שלו. החשש של המשיב ותהיה שפתיחת הרישום לתושבי חוץ עלול לפגוע בתחושת השייכות האמורה, ולגרום לפגיעה ברישום של תושבי היישוב. מערכת שיקולים זו, כשלעצמה, היא לגיטימית, ולא ניתן לומר עליה כי היא חורגת ממסגרת שמותר לרשות המקומית להביא בחשבון בבואה לבחון את השימוש בהוראת החריג.

4.ב טענת המידתיות – החלטת המשיבות אינה מאזנת בצורה סבירה את האינטרס הקהילתי עם האינטרס הציבורי הכללי

41. הוראת החריג מגבילה את סמכות הרשות המקומית להעדיף את תושביה בכך שהדבר נעשה "במידה הנדרשת לביצוע תפקידיה או להפעלת סמכויותיה לטובת תושביה". מכאן שבהוראת

החריג מובנית דרישה למידתיות – העדיפות הניתנת לתושבי הרשות אינה יכולה לחרוג מהדרוש על מנת להגשים את תכליתה הלגיטימית של הרשות המקומית. משמעותה של דרישה זו היא שהרשות המקומית צריכה להצביע לא רק על קיומה של תכלית ראויה המצדיקה את מתן העדיפות לתושבי הרשות, אלא גם על כך שהאמצעי בו בחרה לצורך הגשמת התכלית הראויה הוא אמצעי העומד במבחן המידתיות: דהיינו שמדובר באמצעי המוביל, באופן רציונלי, להגשמת התכלית למענה פועלת הרשות ("דרישת הקשר הרציונלי"); אשר פגיעתו היא פגיעה המינימאלית הנחוצה לצורך הגשמת התכלית (דרישת הצורך); ואשר מתקיים יחס ראוי בין תועלתו לבין פגיעתו ("דרישת המידתיות במובן הצר") (ראו, למשל, בג"ץ 3477/95 בן-עטייה נ' שר החינוך, התרבות והספורט, פ"ד מט(5) 1, 15-9 (1996); בג"ץ 5016/96 חורב נ' שר התחבורה, פ"ד נא(4) 1, 53-54 (1997); אהרון ברק מידתיות במשפט – הפגיעה בזכות החוקתית והגבלותיה (תש"ע) 373-454 (להלן: "ברק, מידתיות במשפט"). ודוק, מבחני המידתיות נקבעו ומיושמים בעיקר בהקשר החוקתי, ואולם יש להם מקום גם בהקשר המנהלי (ראו ברק, מידתיות במשפט, עמודים 258-261), ובוודאי שיש להיזקק להם מקום בו המחוקק עשה שימוש בלשון המצביעה על דרישה זו (בענייננו הצבת דרישה כי האבחנה בין תושבי הרשות לתושבי חוץ תהיה "במידה הנדרשת") להגשת התכלית המצדיקה העדפת תושבי הרשות).

42. החלטת המשיבות שלא לאפשר באופן גורף רכישת מנויים (ואף לא כרטיסיות) על ידי תושבי חוץ עשויה לעמוד בתני המבחנים הראשון והשלישי. ניתן לטעון כי החלטה זו קשורה באופן רציונלי לתכלית של עידוד שימוש בקאנטרי קלאב על ידי תושבי הרשות, וכי בשים לב לכך שקיימות בסביבה בריכות שחיה פרטית, במרחק סביר, בהן יכולים תושבי חוץ לרכוש מנויים, אין לומר כי מדובר בפגיעה שעלותה עולה על תועלתה. ואולם, גם אם נניח כי טענות אלו משכנעות ועניינים אלה ניתן להניח ללא הכרעה) עדיין לא ניתן להצדיק את החלטת המשיבות בראי תת-המבחן השני, דהיינו לא ניתן לומר כי הפגיעה הנגזרת מהחלטה זו בתושבי חוץ נחוצה לצורך השגת יעדיהן של המשיבות.

43. השאלה מהו האיזון המידתי בין השיקולים המקומיים, המצדיקים העדפת תושבי היישוב, לבין התכליות הכלליות, שביסוד האיסור על הפליה מחמת מקום מגורים, תלויה, מטבע הדברים, הן באופי היישוב בו מדובר והן במהות ההחלטה בה עסקינן. אין דומה האיזון הראוי ביישוב קטן, כדוגמת קיבוץ או מושב שיתופי, לאיזון הראוי ביישוב עירוני גדול, כדוגמת תל-אביב או ירושלים; אין דומה האיזון הראוי בין ההחלטה אם לאפשר שימוש בבריכת שחיה מקומית לבין החלטה על הקצאת מקומות חניה בצדי הכבישים או במגרשי חניה עירוניים. אכן, כל החלטה בדבר מתן עדיפות לתושבי היישוב צריכה להיבחן בשים לב לעניין בו מדובר ולאופי היישוב בו עסקינן.

מבחינת העניין בו מדובר, הרי ההחלטה שלפניי עוסקת באפשרות השימוש בקאנטרי קלאב, מקום המשפט לפעילות ספורט ונופש. פשיטא כי שירותיו של הקאנטרי קלאב אינם חיוניים

לקיומו של הפרט, ואולם בעבור אלו החפצים בכך, יש ברישום לקאנטרי קלאב כדי לתרום מהותית לאיכות החיים לאורך זמן.

מבחינת הרשות המקומית בה מדובר, הרי שכוכב יאיר – צוק יגאל הוא יישוב קהילתי גדול, המונה כ-2,600 משפחות (כ-11,000 נפש). ביישוב מסוג זה האינטרס בקיום "חיי חברה בקהילה" אינו חזק כמו ביישוב קהילתי קטן, ועל כן, למשל המחוקק אינו מאפשר לקיים בו וועדות קבלה (ראו סעיף 2 (הגדרת יישוב קהילתי) [וסעיף 6ב. לפקודת האגודות השיתופיות](#)). ואולם, גם אין לומר כי האינטרס בקיום "חיי חברה בקהילה" הוא חלש, במו בעיר המונה עשרות ומאות אלפי משפחות.

44. כמובהר, המשיבות מעוניינות כי הקאנטרי קלאב ישרת בראש ובראשונה את תושבי היישוב כוכב יאיר – צור יגאל. הן מבקשות כי הקאנטרי קלאב ייתן לתושבי הרשות את השירות המיטבי וכי הם יחוו בו כבתוך "שלהם", וסבורות כי הדבר יחזק בהם תחושות של שייכות וקהילתיות. תכליות אלו, שהן כאמור ראויות ולגיטימיות, בוודאי כשמדובר ביישוב קהילתי, מצדיקות נקיטת צעדים שתכליתם חיזוק הזיקה שבין תושבי היישוב לקאנטרי קלאב. ואולם, האם השגת מטרות אלו מצדיקה סגירת אפשרות הרישום לקאנטרי קלאב באופן מוחלט בפני תושבי חוץ? סבורני שהתשובה על כך שלילית. על מנת להגשים תכליות אלו לא נדרש כי כל מנויי הקאנטרי קלאב יהיו תושבי היישוב. די לצורך הגשמתן כי תושבי היישוב יהיו רוב משמעותי של המשתמשים בבריכה, וכי מספר משתמשי החוץ יהיה קטן יחסית, ולא יאיים על ההגמוניה של תושבי היישוב, ועל אופיו הקהילתי של הקאנטרי קלאב. כך בוודאי ביישוב קהילתי גדול, שאינו מתפקד, ואינו שואף לתפקד, כקהילה סגורה.

45. זאת ועוד, דומה שגם המשיבות עצמן אינן סבורות באמת ובתמים כי על מנת לשמור על אופיו הקהילתי של הקאנטרי קלאב נדרש לסגור באופן מוחלט לתושבי חוץ. על כך ניתן ללמוד, בין השאר, מהעובדה שעד לאחרונה אפשרו המשיבות רכישת מנוי לקאנטרי קלאב גם לתושבי חוץ ממספר ישובים סמוכים, וניתן כי היו ממשכיכים בכך אלמלא התביעה שלפניי ותיקון מס' 4 לחוק איסור הפליה (מפרוטוקול הדיון במליאת המועצה עולה כי לחברי המועצה הובהר כי לאור תיקון מס' 4 לא ניתן להוסיף לנהוג באופן בו נהגו המשיבות בעבר, ועל רקע זה, ובלי חמדה, התקבלה ההחלטה שלא לאפשר גם לתושבי היישובים הסמוכים שילדיהם לומדים במערכת החינוך ביישוב לרכוש מנוי לבריכה).

46. מהאמור לעיל עולה כי הן מבחינת האיזון הראוי והן לשיטת המשיבות עצמן, השגת התכלית הקהילתית המבוקשת על ידן אינה מחייבת שלילה מוחלטת של האפשרות לרכוש מנויים לקאנטרי קלאב על ידי תושבי חוץ, אלא ניתן להסתפק באמצעי שפגיעתו פחותה, הגבלת מספר מנויי החוץ, באופן שהם יהיו רק חלק קטן יחסית מהמשתמשים בקאנטרי קלאב. פתרון זה הוא

מידתי וראוי, מאחר שהוא מגשים את התכלית הראויה של עידוד השימוש בקאנטרי קלאב על ידי תושבי היישוב, באופן שפגיעתו בתושבי חוץ המעוניינים לרכוש מנוי לקאנטרי קלאב נמוכה יחסית. במילים אחרות, וזהו פתרון שפגיעתו בתושבי החוץ פחותה, מבלי שתפגע יכולתו להגשים את התכלית הראויה, ועל כן על הרשות המקומית הייתה מוטלת חובה לבחור בו.

ויובהר, ביסוד הדיון בחלק זה עומדת מסקנת הדיון בחלק הקודם, דהיינו קבלת טענת המשיבות כי הן אינן פועלות מתוך כוונה להפלות מטעמי לאום, אלא שתכלית פעולתן היא לשמור על האופי הקהילתי של הקאנטרי קלאב. תחת מסקנה זו, אין חשיבות של ממש לזהות תושבי החוץ, אלא רק לעצם העובדה שהם אינם תושבי היישוב כוכב יאיר – צור יגאל.

47. מהו מספר מנויי החוץ שאינו פוגע באופיו הקהילתי של הקאנטרי קלאב? על כך צריכות המשיבות להחליט, תוך שהן שמות לנגד עיניהן את ההנחיות שצוינו לעיל, בדבר הצורך לאזן בין הרצון לשמור על אופיו הקהילתי והמקומי של הקאנטרי קלאב, לתכליות האוסרות על הפליה מחמת מקום מגורים. על מנת להימנע מאי בהירות מיותרת אציין כי היקפו של המסלול למנויי חוץ צריך להיות משמעותי, ולעמוד, לכל הפחות, על 10% ממספר המנויים בבריכה בשנת הפעילות הקודמת.

48. המסקנה המתקבלת מהדיון היא שיש לאפשר למשיבות לקבוע כי המנויים לקאנטרי קלאב ימכרו רק לתושבי היישוב כוכב יאיר – צור יגאל, בכפוף לכך שעל המשיבות לאפשר מסלול רישום גם למי שאינם תושבי היישוב, שהיקפו יקבע על ידי המשיבות, ובלבד שלא יפחת מ-10% ממספר המנויים בקאנטרי קלאב בשנת הפעילות הקודמת. בדרך זו יושג איזון מידתי בין הגשמת התכליות המקומיות, לשמן רשאיות המשיבות להפעיל את הוראת החריג, לבין הגשמת התכליות הכלליות העומדות ביסוד הכלל האוסר על הפליה מחמת מקום מגורים, והמחייבות התחשבות גם באינטרסים של תושבי חוץ.

49. **הערה:** במהלך הדיון בתיק הועלתה על ידי ביתה משפט הצעה לפיה המשיבות יגדירו ראש את מספר המנויים המקסימאלי, וישווקו אותו בשני שלבים: בשלב הראשון לתושבי היישוב, ובשלב השני (ככל שלא יהיו די נרשמים בני היישוב) לתושבי חוץ. הצעה זו לא היתה מקובלת על המשיבות, ומאחר שהיא כרוכה מבחינתן בסיכון שמספר מנויי החוץ ביישוב יהיה גבוה, אין באפשרותי לחייב את המשיבות לפעול על פיה. מובהר עם זאת, כי חלופה זו, מהווה אף היא דרך מידתית לאזן בין התכליות המקומיות לבין התכליות הכלליות, וכי המשיבות יהיו רשאיות לאמצה בעתיד לפי שיקול דעתן, ובכפוף לאמור בפסקה 48(ט) להלן.

הוראות אופרטיביות

50. לאור המפורט לעיל הריני להצהיר ולהורות כדלהלן:

א. החלטת המשיבות להגביל את מכירת המנויים בקאנטרי קלאב לתושבי היישוב כוכב יאיר – צור יגאל תעמוד בתוקפה, בכפוף לכך שהמשיבה 2 נדרשת לקיים גם מסלול רישום למנויי חוץ, בהיקף שלא יפחת מ-10% ממספר המנויים הכולל (מנויים שנתיים ומנויי קיץ) בשנת הפעילות הקודמת (להלן: **"המסלול למנויי חוץ"**).

ב. תנאי הרישום (דמי רישום, מועדי תשלום וכיו"ב) לנרשמים במסלול למנויי חוץ יהיו זהים לתנאי הרישום לתושבי היישוב. למרות האמור לעיל יהיו המשיבות רשאיות להחליט, אל בסיס חוות דעת כלכלית, כי דמי המנוי למנויי חוץ יהיו גבוהים יותר מדמי המנוי לתושבי היישוב, וזאת בסכום המשקף באופן סביר את השתתפות תושבי היישוב במימון פעילות הקאנטרי קלאב. המשיבות יהיו רשאיות להחליט על פי שיקול דעתן אם במסלול למנויי חוץ תתאפשר גם רכישת מנויי קיץ או רק רכישת מנויים שנתיים.

ג. המסלול למנויי חוץ יפורסם באתר האינטרנט של המשיבה 2 בדף אינטרנט נפרד בו תובהר מדיניות הקאנטרי קלאב ביחס לרישום מנויי חוץ (להלן: **דף המידע למנויי חוץ**). פרסום המסלול למנויי חוץ יבוצע לפחות 30 יום טרם פתיחת ההרשמה לשנת הפעילות הבאה.

ד. המשיבה 2 תפרסם בדף המידע למנויי חוץ הודעה נושאת תאריך בדבר סיום הרישום למנויי חוץ בתוך 48 שעות מהמועד בו יושם הרישום במסלול למנויי חוץ (להלן: **"הודעה על סיום הרישום למנויי חוץ"**).

ה. המשיבות רשאיות להגדיל מעת לעת את מספר הנרשמים במסלול למנויי חוץ, ובלבד שהמשיבה 2 תעדכן את דף המידע למנויי חוץ בתוך 48 שעות ממועד ההחלטה.

ו. ככל שהחלטה על הגדלת המסלול למנויי חוץ תתקבל לאחר שפורסמה הודעה על סיום הרישום למנויי חוץ, תפרסם המשיבה 2 הודעה על חידוש הרישום (ובכלל זה המועד בו יחודש הרישום) בדף המידע למנויי חוץ לפחות 14 ימים לפני שיתחדש רישום מנויי חוץ. כן תמסור המשיבה 2 במקרה זה הודעה על חידוש הרישום לכל אדם שביקש לקבל עדכון בעניין זה, ומסר כתובת דוא"ל למטרה זו.

ז. ברישום למסלול למינויי חוץ לא תינתן עדיפות לפי מקום מגורים, או לפי כל קריטריון אחר, למעט מועד הגשת הבקשה לרישום למשיבה 2 (וזאת בכפוף להסדרת התשלום בתוך פרק זמן אחיד אותו תקבע המשיבה 2).

ח. למרות האמור בסעיף ז' לעיל, המשיבות יהיו רשאיות לתת עדיפות ברישום למסלול למנויי חוץ לאותם מנויי חוץ שהיו מנועיים בקאנטרי קלאב בשנת הפעילות הקודמת, ובלבד שעדיפות זו תינתן במכירה מוקדמת שאורכה לא יעלה על 30 יום, ואשר פרטים לגביה ולגבי תוצאותיה ימסרו בדף המידע למנויי חוץ.

ט. המשיבות יאפשרו למבקשים 1-3 להירשם לקאנטרי קלאב בשנת הפעילות הקרובה בתנאים שיחולו על הנרשמים למסלול למנויי חוץ. הסדרת רישום המבקשים 1-3 תעשה בתוך 30 יום ממועד פתיחת הרישום לשנת הפעילות הבאה.

י. חלף האמור בפסקאות א'-ח' לעיל, המשיבות יהיו רשאיות לפעול בהתאם לחלופה הנזכרת בפסקה 49 לעיל, ובלבד שהחלטה בנדון תתקבל לפחות 45 יום לפני פתיחת הרישום לשנת הפעילות בה יופעל השינוי, ובכפוף למסירת הודעה מפורטת לבית המשפט בה יבהירו כיצד בכוונתן ליישם את החלופה הנזכרת בפסקה 47 לעיל.

51. בנסיבות העניין, ובשים לב לכך שתיקון מס' 4 לחוק איסור הפליה נחקק ונכנס לתוקפו במהלך הדיון בתובענה זו, אינני עושה צו להוצאות.

ניתן היום, כ"ח אלול תשע"ז, 19 ספטמבר 2017, בהעדר הצדדים.

פרופ' עופר גרוסקופף 54678313

נוסח מסמך זה כפוף לשינויי ניסוח ועריכה

[בעניין עריכה ושינויים במסמכי פסיקה, חקיקה ועוד באתר נבו – הקש כאן](#)